

THỰC TRẠNG KIẾN THỨC, THỰC HÀNH VỀ PHÒNG CHỐNG BỆNH ĐẠI CỦA HỌC SINH VÀ ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ SAU KHI TRIỂN KHAI TRUYỀN THÔNG TẠI 2 TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ TẠI HUYỆN XUYỀN MỘC, TỈNH BÀ RỊA-VŨNG TÀU, NĂM 2012

Đặng Thị Như Hằng^{1*}, Lương Chính Thiên¹, Nguyễn Thị Vân¹, Trần Thanh Hoài², Nguyễn Thị Thanh Hương³, Nguyễn Văn Bình⁴, Phạm Văn Hậu⁵, Phan Trọng Lân⁵

¹ Trung tâm Y tế dự phòng tỉnh Bà Rịa – Vũng Tàu

² Chi cục Thú Y tỉnh Bà Rịa – Vũng Tàu

³ Viện Vệ sinh Dịch tễ Trung ương, Hà Nội

⁴ Cục Y tế dự phòng, Bộ Y tế

⁵ Chương trình đào tạo dịch tễ học thực địa Việt Nam, Bộ Y tế

TÓM TẮT

Để đưa ra những khuyến nghị nhằm giúp cho công tác phòng chống bệnh đại hiệu quả hơn. Nghiên cứu can thiệp thực hiện trên toàn bộ học sinh của 02 trường THCS thuộc huyện Xuyên Mộc, tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu với mục tiêu nhằm mô tả thực trạng kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh đại của học sinh và đánh giá hiệu quả sau khi triển khai truyền thông tại 2 trường THCS thuộc huyện Xuyên Mộc, tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu năm 2012. Người tham gia nghiên cứu tự điền vào phiếu điều tra, khuyết danh, số liệu được nhập với phần mềm Epi Data 3.1 và được xử lý bằng phần mềm SPSS phiên bản 16.0. Kết quả nghiên cứu cho thấy: Sau khi truyền thông, kiến thức, thực hành của học sinh 2 trường đều tăng ($p=0,0001$). Tuy nhiên kết quả cho thấy hiệu quả truyền thông trực tiếp có cao hơn so với truyền thông bằng tờ rơi nhưng mức độ cao không nhiều, do đó hiệu quả gần như tương đương.

Từ khóa: Kiến thức, thực hành, Bàu Lâm, Tân Lâm, truyền thông bệnh đại, trước và sau truyền thông.

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Bệnh đại là bệnh truyền truyền nhiễm cấp tính nguy hiểm chung giữa người và động vật máu nóng có vú, do một loại virút hướng thần kinh gây ra. Hiện nay, bệnh đại không có thuốc điều trị, khi lên cơn đại thì 100% tử vong với những triệu chứng lâm sàng rất khủng khiếp. Trên thế giới mỗi ngày có khoảng 200 người chết vì bệnh đại, 70.000 người chết mỗi năm, trong đó có 30.000 người ở châu Á.

Ở nước ta trước đây có khoảng 400-500 người chết vì bệnh đại/năm, hiện nay khoảng 100 người chết/năm [1]. Tỉnh Bà Rịa – Vũng

Tàu có 12 trường hợp chết tính từ năm 2008 đến nay, đứng thứ nhất trong 20 tỉnh phía nam Việt Nam. 100% ca tử vong tại tỉnh không đi tiêm phòng đại sau khi bị động vật cắn. Xuyên Mộc là một huyện có số tử vong do bệnh đại cao nhất (8/12 bệnh nhân). Hiện nay có rất nhiều loại hình truyền thông được sử dụng trong cộng đồng, tuy nhiên loại hình nào mang lại hiệu quả nhất đang là vấn đề cần tìm hiểu.

Mục tiêu của nghiên cứu nhằm mô tả thực trạng kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh đại của học sinh và đánh giá hiệu quả sau khi triển khai truyền thông tại 2 trường THCS thuộc huyện Xuyên Mộc, tỉnh Bà Rịa-Vũng Tàu năm 2012.

---

*Tác giả: Đặng Thị Như Hằng
Địa chỉ: Trung tâm YTDP tỉnh Bà Rịa - Vũng tàu
Điện thoại: 0988171170
Email: dangnhuhang@gmail.com

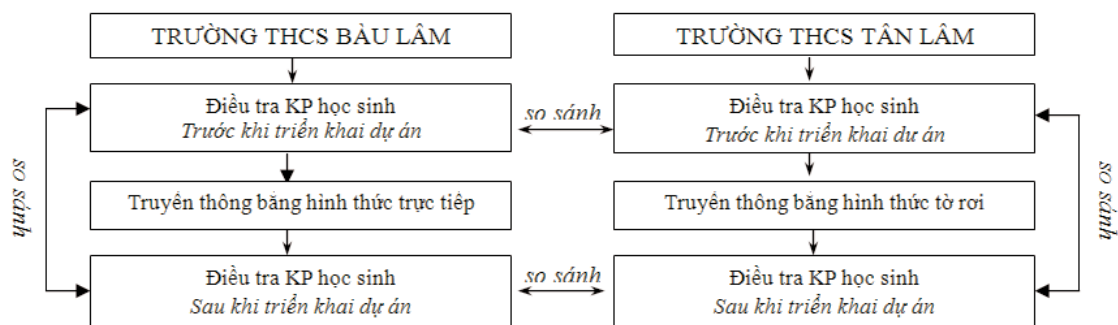
Ngày nhận bài: 16/5/2013
Ngày gửi phản biện: 20/5/2013
Ngày đăng bài: 28/6/2013

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Thiết kế nghiên cứu và mẫu nghiên cứu

Nghiên cứu can thiệp cộng đồng. Nghiên

cứ đã được tiến hành từ tháng 10/2012 đến tháng 3/2013. Mẫu nghiên cứu là toàn bộ học sinh ở 02 trường THCS Bầu Lâm và Tân Lâm với 100% học sinh tham gia nghiên cứu.

2.2. Phương pháp thu thập và phân tích số liệu

Bước 1: Xây dựng kế hoạch, kinh phí thực hiện vào ngày 28/9 (ngày thế giới phòng chống bệnh dại)

Chuẩn bị tập học sinh, Văn phòng phòng chống dại trung ương hỗ trợ 1500 quyển tập, trong đó 5 trang bìa có nội dung truyền thông phòng chống bệnh dại trên súc vật, trên người.

Chuẩn bị nội dung truyền thông trực tiếp, sử dụng tài liệu “WRD_School_PPT-Ages16-18_v.08_Vietnamese.ppt” trên trang web “World Rabies Day” [2] và nội dung tờ rơi tuyên truyền được Văn phòng phòng chống dại trung ương thiết kế, có chỉnh sửa cho phù hợp.

Bước 2: Đánh giá kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại của học sinh trước khi triển khai các hoạt động truyền thông tại hai trường THCS

Bước 3: Tổ chức truyền thông trực tiếp bằng

hình thức nói chuyện về phòng chống bệnh dại trước toàn thể học sinh tại trường THCS Tân Lâm và tổ chức phát tập học sinh, trong đó 5 trang bìa có nội dung truyền thông phòng chống bệnh dại tại trường THCS Bầu Lâm

Đánh giá kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại của học sinh sau ba tháng triển khai các hoạt động truyền thông tại hai trường.

Để điều tra kiến thức và thực hành phòng chống bệnh dại của học sinh: điều tra viên gặp trực tiếp học sinh theo từng lớp để phát bảng phát vấn, khuyết danh và hướng dẫn học sinh cách trả lời. Số liệu được nhập và xử lý với phần mềm Epi Data 3.1 và SPSS (Statistical Package for Social Sciences) phiên bản 16.0.

III. KẾT QUẢ VÀ BÀN LUẬN

3.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu

Bảng 1. Đặc tính của đối tượng nghiên cứu

	THCS Bàu Lâm		THCS Tân Lâm		
	n	%	n	%	
Giới tính					
	Nam	396	51,9	246	51,6
	Nữ	367	48,1	231	48,4
Dân tộc					
	Kinh	732	95,9	424	88,9
	Khác	31	4,1	53	11,1
Khối lớp					
	Khối 6	205	26,9	152	31,9
	Khối 7	203	26,6	142	29,8
	Khối 8	199	26,1	104	21,8
	Khối 9	156	20,4	79	16,6
Tổng cộng		763	100	477	100

Tỷ lệ nam/nữ ở 2 trường THCS là tương đối bằng nhau. Tỷ lệ học sinh dân tộc Kinh đều chiếm phần lớn tuy nhiên trường THCS Tân Lâm cao hơn. Tỷ lệ phân bố theo các khối 6, 7, 8 và 9 của 2 trường cũng gần tương tự nhau.

3.2. Nguồn thông tin về bệnh dại mà đối tượng thu nhận

Bảng 2. Nguồn thông tin về bệnh dại mà đối tượng thu nhận

	THCS Bàu Lâm				THCS Tân Lâm			
	Trước		Sau		Trước		Sau	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Có nghe	637	83,5	716	93,8	384	80,5	441	92,5
- Thầy cô giáo	177	27,8	352	49,2	171	44,5	368	83,4
- Ti vi (truyền hình)	398	62,5	478	66,8	243	63,3	378	85,7
- Sách, báo	241	37,8	351	49,0	146	38,0	239	54,2
- Loa/đài của phường	173	27,2	387	54,1	141	36,7	261	59,2
- Tranh ảnh/Tờ rơi/Khẩu hiệu/Panô/Áp phích	126	19,8	220	30,7	61	15,9	280	63,5
- Cán bộ Y tế	172	27,0	251	35,1	142	37,0	204	46,3
- Nhân viên Y tế tổ/ấp	142	22,3	180	25,1	74	19,3	156	35,4
- Tình nguyện viên SKCD								
Chưa nghe	126	16,5	47	6,2	93	19,5	36	7,5

Nhìn chung nguồn thông tin về bệnh dại mà đối tượng thu nhận sau khi truyền thông có tăng lên từ 10,3% – 12%. Trước truyền thông, trên 66% học sinh nghe từ Đài truyền hình, thấp nhất là tờ rơi, tranh ảnh, khẩu hiệu dưới 20%. Kết quả cho thấy học sinh của trường THCS Bàu Lâm có nghe thông tin về bệnh dại cao hơn trường THCS Tân Lâm, trong đó cả 2 trường đều nghe được từ ti vi chiếm tỷ lệ cao nhất, thấp

nhất là tờ rơi, tranh ảnh, khẩu hiệu. Như vậy đối với học sinh, ngoài việc tiếp tục các biện pháp tuyên truyền trên Đài phát thanh truyền hình, thì cần chú ý thêm hình thức tuyên truyền trực tiếp thông qua các buổi nói chuyện sinh hoạt và tờ rơi, tranh ảnh.

3.3. Kiến thức, thực hành phòng chống bệnh dại trước và sau khi truyền thông tại trường THCS Bàu Lâm và Tân Lâm

Bảng 3. Kiến thức, thực hành phòng chống bệnh dại trước và sau khi truyền thông tại trường THCS Bàu Lâm và Tân Lâm

Kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại	Bàu lâm (Tờ rơi dưới dạng quyển tập)			Tân Lâm (Trực tiếp)		
	Trước n (%)	Sau n (%)	p	Trước n (%)	Sau n (%)	p
Kiến thức về súc vật truyền bệnh dại						
Đúng	442 (57,9)	659 (86,4)	0,0001	322 (67,5)	455 (95,4)	0,0001
Không đúng	321 (42,1)	104 (13,6)		155 (32,5)	22 (4,6)	
Kiến thức về chữa bệnh dại						
Đúng	130 (17,0)	269 (35,3)	0,0001	65 (13,6)	189 (39,6)	0,0001
Không đúng	633 (83,0)	494 (64,7)		412 (86,4)	288 (60,4)	
Kiến thức về biểu hiện của bệnh dại trên súc vật						
Đúng	578 (75,8)	712 (93,3)	0,0001	340 (71,3)	434 (91,0)	0,0001
Không đúng	185 (24,2)	51 (6,7)		137 (28,7)	43 (9,0)	
Kiến thức về đường lây nhiễm bệnh dại từ súc vật						
Đúng	409 (53,6)	649 (85,1)	0,0001	223 (46,8)	437 (91,6)	0,0001
Không đúng	354 (46,4)	114 (14,9)		254 (53,2)	40 (8,4)	
Thực hành về cách xử lý khi thấy một con chó chạy ngoài đường có biểu hiện giống như chó dại						
Đúng	559 (73,3)	646 (84,7)	0,0001	360 (75,5)	428 (89,7)	0,0001
Không đúng	204 (26,7)	117 (15,3)		117 (24,5)	49 (10,3)	
Thực hành về xử lý đầu tiên khi bị súc vật cắn						
Đúng	632 (82,8)	701 (91,9)	0,0001	391 (82,0)	436 (91,4)	0,0001
Không đúng	131 (17,2)	62 (8,1)		86 (18,0)	41 (8,6)	
Thực hành về cách phòng chống bệnh dại						
Đúng	497 (65,1)	657 (86,1)	0,0001	244 (51,2)	425 (89,1)	0,0001
Không đúng	266 (34,9)	106 (13,9)		233 (48,8)	52 (10,9)	

Bảng 3 cho thấy: Sau khi truyền thông bằng hình thức phát tờ rơi, kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại của học sinh trường THCS Bàu Lâm và hình thức trực tiếp về kiến thức, thực hành phòng chống bệnh dại của học sinh trường THCS Tân Lâm: kết quả đều tăng cao so với trước khi truyền thông, biên độ tăng dao động từ 9% - 28% (trong đó biến kiến thức về súc vật truyền bệnh dại tăng cao nhất 28%)

đối với Bàu Lâm và từ 9% - 45% đối với Tân Lâm (trong đó biến kiến thức về đường lây nhiễm bệnh dại từ súc vật tăng cao nhất 45%). Mọi liên quan có ý nghĩa thống kê ($p = 0,0001$) giữa 7 biến kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại trước và sau khi triển khai hình thức truyền thông phát tờ rơi tại trường THCS Bàu Lâm và truyền thông trực tiếp tại trường THCS Tân Lâm.

Truyền thông bằng hình thức tờ rơi được in dưới dạng quyển tập học sinh, trong đó có 5 trang bìa có nội dung truyền thông phòng chống bệnh dại trên súc vật, trên người mang lại hiệu quả cao. Dưới dạng quyển tập có in nội dung tuyên truyền, trong quá trình học, học sinh có thể có nhiều cơ hội được gặp lại quyển tập và như thế sẽ có nhiều lần đọc đi đọc lại nội dung tuyên truyền, hiệu quả sẽ cao hơn so với tờ rơi đơn thuần. Truyền thông bằng hình thức trực tiếp, cũng mang lại hiệu quả cao.

Kết quả cũng phù hợp với nghiên cứu của Sanjay Dixit [3], có sự cải thiện đáng kể trong kiến thức về bệnh dại đã được ghi nhận trong số các sinh viên điều dưỡng sau khi can thiệp giáo dục, số điểm trước can thiệp trung bình là 6,95 và số điểm sau can thiệp là 13,51, kết quả có ý nghĩa thống kê.

3.4. So sánh kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại sau khi triển khai các hình thức truyền thông tại 02 trường THCS Tân Lâm và Bàu Lâm

Bảng 4. So sánh kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại sau khi triển khai các hình thức truyền thông tại 02 trường THCS Tân Lâm và Bàu Lâm

Sau khi triển khai các hình thức truyền thông	THCS Bàu Lâm		THCS Tân Lâm		P
	n	%	n	%	
Kiến thức về súc vật truyền bệnh dại					
Đúng	659	86,4	455	95,4	0,000
Không đúng	104	13,6	22	4,6	
Kiến thức về chữa bệnh dại					
Đúng	269	35,3	189	39,6	0,136
Không đúng	494	64,7	288	60,4	
Kiến thức về biểu hiện của bệnh dại trên súc vật					
Đúng	712	93,3	434	91,0	0,162
Không đúng	51	6,7	43	9,0	
Kiến thức về đường lây nhiễm bệnh dại từ súc vật					
Đúng	649	85,1	437	91,6	0,001
Không đúng	114	14,9	40	8,4	
Thực hành về cách xử lý khi thấy một con chó chạy ngoài đường có biểu hiện giống như chó dại					
Đúng	646	84,7	428	89,7	0,014
Không đúng	117	15,3	49	10,3	
Thực hành về xử lý đầu tiên khi bị súc vật cắn					
Đúng	701	91,9	436	91,4	0,853
Không đúng	62	8,1	41	8,6	
Thực hành về cách phòng chống bệnh dại					
Đúng	657	86,1	425	89,1	0,147
Không đúng	106	13,9	52	10,9	

Bảng 4 cho thấy kiến thức, thực hành về phòng chống bệnh dại của các em học sinh sau khi triển khai các hình thức truyền thông giữa 2 trường THCS Bàu Lâm, THCS Tân Lâm, có sự khác biệt và có ý nghĩa thống kê ($p < 0,05$) đối với kiến thức đúng về súc vật truyền bệnh dại, kiến thức đúng về đường lây nhiễm bệnh dại từ súc vật và thực hành về cách xử lý khi thấy một con chó chạy ngoài đường có biểu hiện giống như chó dại. Sự khác biệt không có ý nghĩa thống kê ($p > 0,05$) đối với kiến thức về chữa bệnh dại, kiến thức về biểu hiện của bệnh dại trên súc vật, thực hành về xử lý đầu tiên khi bị súc vật cắn và thực hành về cách phòng chống bệnh dại.

Tuy nhiên kết quả cho thấy hiệu quả truyền thông trực tiếp có cao hơn so với truyền thông bằng tờ rơi nhưng mức độ cao không nhiều ($p > 0,05$), do đó hiệu quả gần như tương đương.

IV. KẾT LUẬN

Sau truyền thông phát tờ rơi tại trường THCS Bàu Lâm, 7 biến kiến thức, thực hành tăng ($p < 0,001$).

Sau truyền thông trực tiếp tại trường THCS Tân Lâm, 7 biến kiến thức, thực hành tăng ($p < 0,001$).

Truyền thông trực tiếp đạt kết quả cao hơn truyền thông bằng tờ rơi không nhiều. Do đó

hiệu quả gần như tương đương.

KIẾN NGHỊ

Hỗ trợ nguồn kinh phí để xây dựng tờ rơi dưới dạng quyển tập phát cho học sinh đặc biệt là học sinh vùng đồng bào dân tộc.

Nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ y tế trường học thông qua các buổi tập huấn về kiến thức phòng chống bệnh, xây dựng nội dung phong phú, kỹ năng nói chuyện để khuyến khích học sinh và vận động gia đình thông qua học sinh thay đổi hành vi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Viện Pasteur thành phố Hồ Chí Minh (2012), "Báo cáo công tác phòng chống bệnh dại năm 2012".
2. Trung tâm Y tế dự phòng tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu (2012), "Báo cáo công tác phòng chống bệnh dại năm 2012".
3. Sanjay Dixit, Deepa Raghunath, Anil Bhagwat, Gunjan Taneja, Arvind Singh, Anurag Sahu, Abhishek Gupta, Ashsish Sahu (2012), "Effect of educational intervention measures on knowledge about rabies and its preventive measures among final year nursing students of a tertiary care hospital in central India", Indian Journal of Community Health, Vol. 24, No. 1, pp.37-40.

SITUATION OF KNOWLEDGE, PRACTICE ABOUT RABIES CONTROL AND PREVENTION AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS AND ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION IN XUYEN MOC, BA RIA –VUNG TAU, 2012

Dang Thi Nhu Hang¹, Luong Chinh Thien¹, Nguyen Thi Tran¹, Tran Thanh Hoai², Nguyen Thi Thanh Huong³, Nguyen Van Binh⁴, Pham Van Hau⁵, Phan Trong Lan⁵

¹ *Ba Ria - Vung Tau Center of Preventive Medicine*

² *Ba Ria - Vung Tau Sub-Department of Animal Health*

³ *National Institute of Hygiene and Epidemiology, Hanoi*

⁴ *General Department of Preventive Medicine, Ministry of Health*

⁵ *Field Epidemiology Training Program in Vietnam, Ministry of Health*

To make recommendations aim to help for rabies prevention more effective. Intervention study was implemented on the whole students in two secondary schools in Xuyen Moc District, Ba Ria-Vung Tau Province. The purpose of this study was to describe the states of knowledge, practice for rabies prevention of students and to appraise the efficiency of after deploying communications in Tan Lam secondary school and Bau Lam secondary school. The data was entered by EpiData software version

3.1 and processed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) software version 16.0. The research results showed that: after the communications, the knowledge and practice of students in two schools were increasing significantly ($p = 0.0001$). However, the directly communicative form was more slightly effective than leaflet form.

Keywords: Knowledge, Practice, Bau Lam, Tan Lam, rabies prevention, before and after intervention.